

Karol Wyrwicz

[nauczyciel](#)

[jezuita](#), [geograf](#), [kapelan](#), [uczeń](#), [wydawca](#), [autor podręcznika](#)

Ur. 2.11.1717, powiat brasławski

Zm. 6.6.1793, Warszawa

Dane rodziców

Aleksander Wyrwicz

Anna Bolesławska

Wychowanie i wykształcenie

Dzięki pomocy materialnej i poparciu sekretarza litewskiego [Marcjana Szaniawskiego](#) ukończył [kolegium jezuitów](#) w [Pińsku](#) oraz w [Dyneburgu](#). W dniu 10 sierpnia 1734 roku wstąpił do [jezuitów](#). Dwuletni [nowicjat](#) odbył w [Wilnie](#). Po nim pracował przez rok w infimie w żmudzkiem Poszawszu (1736/1737). W latach 1737-1740 studiował [filozofię](#) na [Akademii Wileńskiej](#). Po jej ukończeniu przez dwa lata pracował jako nauczyciel w [Pińsku](#) i [Wilnie](#). W latach 1742-1746 studiował [teologię](#) na [Akademii Wileńskiej](#), w czasie której (26 czerwca 1745) został wyświęcony na kapłana. Następnie po raz trzeci pracował jako nauczyciel, ucząc [retoryki](#) w [Krożach](#) oraz [retoryki](#), [historii](#), [poetyki](#) i [geografii](#) w [Nowogródku](#).

Etapy kariery dot. edukacji

Po złożonych 15 lipca 1751 roku ślubach zakonnych posłany został do dworu kasztelana inflanckiego [Jana Augusta Hylzena](#), gdzie objął funkcję kapelana oraz [wychowawcy Józefa Jerzego](#). Uczył czy raczej doskonalił go w języku [łacińskim](#), [francuskim](#) i [niemieckim](#).

Razem z nim od 15 września 1752 do 25 sierpnia 1754 roku (z przerwami) odbył dwuletnią [podróż edukacyjną](#). Podczas niej zwiedził kraje i księstwa Rzeszy ([Wiedeń](#), [Monachium](#)), [Francję](#) ([Strasburg](#), [Paryż](#), [Nancy](#), [Lille](#)), [Niderlandy](#) Austriackie ([Belgia](#)), Republikę Zjednoczonych Prowincji ([Rotterdam](#), [Delft](#), [Haga](#), [Lejda](#)) oraz [Prusy](#) ([Berlin](#)). Po powrocie do kraju Wyrwicz jeszcze przez trzy lata przebywał na dworze Hylzenów i towarzyszył [Józefowi Jerzemu](#) w początkach kariery.

W 1757 roku skierowany został na stanowisko profesora [etyki](#) i [historii](#) do [warszawskiego jezuickiego Collegium Nobilium](#). Tam pracował także jako bibliotekarz i zarządca drukarni, w której wydawał kalendarze polityczne. W latach 1760-1761 był [prokuratorem](#) prowincji mazowieckiej [jezuitów](#). W latach sześćdziesiątych, kiedy [Collegium](#) było zagrożone, Wyrwicz został jego [rektorem](#) (1762) oraz reformatorem - zabezpieczył finanse oraz zatrudnił odpowiednich wykładowców.

W 1765 roku [Stanisław August](#) wysłał go do [Austrii](#) z misją negocjacji o rękę arcyksiężniczki. W 1768 roku wydał [podręcznik](#) pt. "[Geografia](#) czasów teraźniejszych", w której w niekorzystnym świetle przedstawił władców Rosji, co nie spodobało się rosyjskiemu posłowi, przez co Wyrwicz nie dokończył drugiego tomu, a i tom pierwszy był niszczone.

Uczestniczył w obiadach czwartkowych, odwiedzał [króla](#), a od 1771 roku był [superiorem](#) domu [jezuickiego](#) w Kobyłce pod [Warszawą](#). Za liczne zasługi obdarowany został specjalnie wybitym na jego cześć medalem z napisem „Carolus Wyrwicz Rector Coll. Nobil. Varsav. S.J.” z jednej, a z drugiej „Juventutis institutione scriptisque de Patria et Litteris bene merenti Stanislaus Augustus Rex 1772”.

Po rozbiórce Rzeczypospolitej wydał artykuł "O wojnie", w którym potępiał zabór i podkreślał jego bezprawność. Po kasacji [jezuitów](#) utrzymywał szkołę dzięki dochodom z parafii przy kaplicy Św. Krzyża, zwanej później Św. Andrzeja, i

niewielkiej pomocy finansowej [króla](#) i [Komisji Edukacji Narodowej](#). Starania Wyrwicza nad uratowaniem konwiktu nie powiodły się, w roku 1776 rzekł się [rektorstwa](#), a szkoła upadła.

W latach 1780-1791 był opatem hebdowskim. W 1783 roku został odznaczony Orderem św. Stanisława. W 1784 pełnił okazjonalnie obowiązki nauczycielskie, później zrezygnował z działalności publicznej.

Fakty z życia osobistego

Kiedy bank Tepera zbankrutował, Wyrwicz stracił oszczędności wynoszące 11 500 czerwonych złotych. Po ataku astmy zmarł.

W 1772 roku zaprzyjaźnił się z Feliksem Łoyką i razem z nim zbierał materiały do historii Polski, zbijające roszczenia pruskich dyplomatów do zabranych w pierwszym rozbiórce ziem. W latach siedemdziesiątych zaprzyjaźnił się i spotykał się również z byłym jezuitą Łuskiną. W tym czasie pisał krytyczne recenzje na "Pamiętnik historyczno-polityczny" Piotra Świtkowskiego, zarzucając autorowi błędy, jednocześnie swoją powagą jako uczestnik obiadów czwartkowych, dyskredytował reformatorski i oświeceniowy periodyk. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych utrzymywał bliskie stosunki z Hylzenami, odwiedzając codziennie magnatów, którzy przenieśli się z Litwy do Warszawy. Również po śmierci [Jana Augusta](#) oraz [Józefa Jerzego](#) Hylzenów chętnie odwiedzał wdowę [Konstancję](#), u której po codziennych trudach odpoczywał w należącym do niej Pałacu Mostowskich.

Żył w [XVIII wieku](#).

Bibliografia

Podmiotowa

1. Biblioteka Książąt Czartoryskich, Kraków, 727, 737, 818, 932.
2. Biblioteka Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków, 1354, *Zbiór materiałów biograficznych*.
3. Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław, 17770/III.
4. Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa, Archiwum Radziwiłłów, dz. V, 18130, 18132, Archiwum Zamoyskich, 2897.
5. Vilniaus Universiteto Biblioteka, Wilno, F1-C160, Józef Jerzy Hylzen, *Diarium a discessu meo Gedano Viennam 1752 15 septembris*.
6. Vilniaus Universiteto Biblioteka, Wilno, F1-D1124, Józef Jerzy Hylzen, *Kontynuacja Dyaryusza od Roku 1754 mca August*.
7. Karol Wyrwicz, *Geografia powszechna czasów teraźniejszych*, Warszawa, 1773.
8. *Pisma rozmaite Franciszka Xawerego Dmochowskiego*, Warszawa, 1826.
9. Józef Jerzy Hylzen, *Juozapo Jurgio Hilzeno 1752–1754 metu keliones dienoraštis/Dziennik podróży Józefa Jerzego Hylzena z lat 1752–1754*, wyd. J. Orzeł, A. Pacevičius, S. Roszak, Wilno, 2013.

Przedmiotowa

1. J. Bieliński, *Uniwersytet Wileński (1579–1831)*, t. 3, Kraków, 1899–1900.
2. J. Bartoszewicz, *Znakomici mężowie polscy w XVIII wieku. Wizerunki historycznych osób*, t. 2, Petersburg, 1855.
3. K. Augustowska, *Karol Wyrwicz*, [w:] *Dziesięć wieków geografii polskiej*, red. B. Olszewicz, Warszawa, 1967.

KSIĄDZ KAROL WYRWICZ. (Podług medalu wybitego w r. 1772.)